

Kliimaministeeriumile

Teie: 27.10.2025 nr 1-4/25/4675

27.10.2025 nr 1-4/25/4674

Meie: 24.11.2025 nr 1-1/25/6836

Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukohad looduskaitseseaduse ja metsaseaduse muutmise eelnõude (nn 30/70 eelnõude pakett) kohta

Esitame järgnevalt Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) seisukohad looduskaitseseaduse (LKS) ja metsaseaduse (MS) muutmise eelnõude kohta. Fridays For Future Eesti (MTÜ Loodusvõlu) ja MTÜ Roheline Pärnumaa on liitunud EKO seisukohtadega.

Keskkonnaühendused on seisukohal, et LKS muudatused koosmõjus MS muudatustele ja rakendusaktidega toovad kaasa põhimõttelise muudatuse 30 aastat toiminud kaitsealade loomise raamistikus ning on eelnõudes kavandatud kujul selges õiguslikus vastuolus nii kehtivate LKS ja MS sätete kui põhiseadusega. Seepärast tuleb mõlema kooskõlastamisele esitatud eelnõu menetlemisest sellisel kujul loobuda.

Eelnõudes on ka muudatusi, mida tunnustame ja mis parandavad looduse kaitset - näiteks LKSis merealadele kaitse eesmärgi seadmine, kaitse alla võtmise eelduste loetelu täiendamine ökosüsteemide sidususe aspektiga, vastutussätete uuendamine ning pärandkoosluste kaitse tugevdamine ja MS-s raie teostamisest teavitamise kohustuse kehtestamine ning trahvimäärade ajakohastamine. Kuid peamine muudatus kaitsealade ja majandusmetsa osakaalu fikseerimise ning kaitstavate alade kaitse alt väljaarvamise korra näol halvendab loodusväärtuste seisundit ja ei ole sellisena aktsepteeritav.

Raietegevuse hõlbustamise eesmärgil kujundatud seadusemuudatused on lubamatud olukorras, kus ökosüsteemide seisund ja loodusmaastiku sidusus majandatavates metsades on valdavalt vilets ning värskeima riikliku metsastatistika¹ kohaselt on üle neljandiku metsamaast (kaitsealad sisse arvatud) kaetud lagedate alade või alla 20-aastase noorendikuga. Samal ajal on loobutud looduskaitsele hädavajalikust lageraiete ja veerraiete keelustamisest kaitsealade piiranguvööndites, mis sisaldus varasemas eelnõude paketi versioonis.

Juhime ka tähelepanu, et kuigi mitmed eelnõude paketiga kavandatud muudatused on tehtud eesmärgiga bürokraatiat ja halduskoormust vähendada, siis tulemus saab olema vastupidine. Näiteks toob majandusmetsa 70% osakaalu kehtestamine lisaks looduskaitse nõrgestamisele kaasa mahuka andmekogude uuendamise ning Keskkonnaametile ja ning teistele riigiasutustele pideva kaitse all olevate alade ümberhindamise ja kaitse-eeskirjade

¹ <https://keskkonnaportaal.ee/et/teemad/mets/metsastatistika-sh-smi>

muutmise või piiranguvõõndis kuivenduse reguleerimise võimaluse loomise pakutud kujul, sest see eeldab rakendamiseks kõikide kehtivate kaitse-eeskirjade muutmist.

Meenutame, et kooskõlastamisele saadetud mahukas eelnõude pakett on lisaks varem avalikustatud muudatustele kavandatud olulised muudatused senises regulatsioonis, nt loodusemetsade inventeerimine ainult eraomaniku ja riigikaitsemaale valdaja ettepanekul, metsaseaduse eesmärgi muutmise, 70% metsamaa määratlemine majandusmetsana, harvendusraiate puhul metsateatise kohustusest loobumine jms. Nendel muudatustel on oluline mõju nii loodusväärtuste säilimisele kui metsandustegevuse läbipaistvusele ühiskonnas.

Ainuüksi 70% metsamaa määratlemine majandusmetsana on kogu looduskaitseüsteemi mõjutav muudatus, mille puhul ei ole kohane põhjendada väljatöötamiskavatsuse (VTK) puudumist HÕNTE § 1 lõike 2 punktiga 5, mille järgi ei pea VTKd koostama, kui muudatuse mõju on väike. Eelnõu seletuskirjas esitatud mõjuanalüüsid on pinnapealsed ning nende puudulikkus ei õigusta muudatuste mõju väikseks pidamist. Juba MS seletuskirjas mõjude analüüsis lk 29 välja toodud vajadust “korrigeerida ka liikide ja elupaikade kaitse põhimõtteid, et seatud 70% eesmärgi täitumisel kaaluda alade kaitse alt välja arvamist” ei saa kuidagi pidada väikese mõjuga muudatuseks. VTK on selliste oluliste muudatuste puhul hädavajalik, et kaaluda erinevaid meetmeid soovitud eesmärkide saavutamiseks ning hinnata kavandatava reformi mõjusid LKS katuseesmärgile, milleks on liikide ja elupaikade soodne seisund.

Kokkuvõtvalt on Eesti looduskaitseüsteemi reformi eelnõu väga toores, selle tagajärjed looduse seisundile ettearvamatult negatiivsed ning sellisena tuleb eelnõu menetlemisest loobuda.

Alljärgnevalt esitame oma muudatus- ja täiendusettepanekud kõige olulisematele seadusepaketi muudatustele (LKS-i muudatuste kohta lk 2-6, MS muudatuste kohta lk 7-13).

I Ettepanekud looduskaitseseaduse muutmise eelnõu kohta

1) 30% maismaa ja 30% mereala kaitse

LKS eelnõu § 1 p 1, p 3, p 6. Lisatakse: LKS § 2 lg 3 ja 4; LKS § 13 lg 3. Muudetakse: LKS § 7 lg 1 (kaitse alla võtmise kriteeriumid)

Euroopa Liidu elurikkuse strateegia² eesmärgi täitmine ning 30% maismaa ja mere kaitsmine on kahtlemata samm õiges suunas.

30% maismaa kaitse alla võtmise osas jääme oma varem esitatud seisukohtade³ juurde.

Endiselt juhime tähelepanu, et EL elurikkuse strateegias on juttu vähemalt 30% maismaa ja mereala kaitsmisest - seetõttu ei saa 30% kindlasti olla lagi, sest tegelik kaitsmise vajadus

² COM(2020)380

³

https://media.voog.com/0000/0042/0647/files/6344_EKO_PEM_seisukoht_looduskaitse_ja_metsaseaduse_muutmise_eeln%C3%B5ude_kohta.pdf

on otseses sõltuvuses kaitse alt väljas olevate alade majandamise intensiivsusest. Eelnõus sisalduva ettepaneku muudabki ebasobivaks võimalus ja kohustus käsitleda 30% kaitset ülempiirina ning hakata selle piiri hoidmiseks olemasolevaid kaitsealasid kaitse alt välja arvama, kehtestades selle alusena prioriteetsusjärjekorra. Sellise süsteemi loomine loob võimaluse senise stabiilsuse lõhkumiseks looduskaitsetes ning väljaspool Natura 2000 võrgustikku paiknevate kaitsealade ja teiste kaitseväärtuste järk-järguliseks kaitse alt välja arvamiseks, näiteks hüvitusalade lisandumisel.

Juhime tähelepanu, et kaitse saab olla tõhus ainult sellisel juhul, kui tagatud on kaitse järjepidevus ning kaitse all olevate liikide ja koosluste järjepidev toimimine ja hea seisund. Formaalselt fikseeritud protsentuaalsed osakaalud ei saa seda sisuliselt tagada. Järeldusi võimaldavad teha seisundi hindamise tulemused. Kui kavandatakse ulatuslikku süsteemset reformi, peavad olema läbi analüüsitud selle võimalikud mõjud vähemalt kõigi EL või Eesti kaitstavate liikide ja elupaikade osas, kuid seda ei ole reformi puhul tehtud (VTK mõju hindamine puudub). Arvestades Eesti looduse halvenevat seisundit, suurt ebaselgust liigikaitse osas, eramaade lepingulise looduskaitse sissetoomist (kulu riigile ja loodusväärtuste hävimise oht teadmata) ning intensiivse inimtegevuse lubamist kaitsealade piiranguvööndites ja hüvitusalade arvelt siseriiklike kaitsealade kaitse alt välja jätmise plaani, on LKS katuseesmärkide saavutamine võimatu.

30% kaitstava ala nõude peab kehtestama miinimumnõudena ja loodusobjektide kaitse alla võtmise tingimused peab sõnastama seaduses. Kaitsealade moodustamine on avalik ühiskondlik otsus, mida ei tohi hakata tühistama kergekäeliselt määruse tasemel avalikkust minimaalselt kaasates. Lisaks ei ole esitatud määruse kavandit.

Jääb arusaamatuks, kuidas tagatakse 30% Eesti maismaa tõhus ja tõepoolest kõige väärtuslikumaid loodusväärtusi säilitav kaitse, kui samal ajal määratletakse 70% metsamaast majandusmetsana. 30% maismaa tõhus kaitse eeldab, et metsast on kaitstud oluliselt suurem osa kui 30%, kuivõrd Eesti paikneb metsavööndis ning valdav osa meie loodusväärtustest on seotud metsaga. Näiliselt õilsa eesmärgi taga tundub end peitvat kavatsus praegusi kaitsealasid vähendada ning seeläbi raiutavat metsa juurde tekitada. Tõhus kaitse eeldab muuhulgas uuendusraiete keelamist kaitsealade piiranguvööndites ning teistes 30% kaitstava maismaa hulka arvatavates metsades.

Leiame, et koosmõjus MS muudatuste ja uute rakendusaktidega muudetakse metsa majandamise huvi loodusväärtuste ees prioriteetseks, mis on äärmiselt oluline ja jõuline muudatus senises, tasakaalu taotlemisele orienteeritud süsteemis.

Koosmõjus Riigikogu menetluses oleva LKS muutmise teise eelnõuga muuta LKS § 8 lõiget 1, mis kehtivas LKS-s annab igaühele õiguse alade kaitse alla võtmise ettepaneku tegemiseks, hakkaks edaspidi tegema kaitse alla võtmise ettepanekuid Keskkonnaamet, kusjuures plaanitavate muudatustega kohustataks Keskkonnaametit seejuures arvestama 30/70%-de nõuetega. Veelgi enam - nagu nähtub MS muutmise eelnõu seletuskirjast, kohustuks KeA kaaluma ka juba kaitse all olevate alade kaitse alt väljaarvamist juhul, kui majandusmetsa 70% ei ole täidetud. Nii ei saaks alade looduskaitse alla võtmise ja kaitse all hoidmise otsustavaks kriteeriumiks enam loodusväärtused, vaid see, kas ala jääb 30% sisse

või kas Eestis on 70% majandusmetsa tagatud. Nende muudatuse koosmõjul muutuks praegune loodusväärtustele tuginev ning 30 aastat kehtinud kaitse alla võtmise raamistik täielikult. Igaühe õigus esitada kaitse alla võtmise ettepanekut, tuginedes loodusväärtuste esinemisele, riigi kohustus ettepanekuid ala kaitseväärtusest lähtuvalt kaaluda ning võimalus keelduda üksnes juhul, kui alal nimetatud kaitseväärtused puuduvad, asenduks riigiasutuste sisese menetlusega, mida suunavad poliitilised juhised ning - plaanitavatest muudatustest nähtuvalt - majanduslikud kaalutlused.

Oleme seisukohal, et muudatused vajavad seetõttu oluliselt laiemat ja põhjalikumat ühiskondlikku arutelu ja kavandatavate muudatuste mõju analüüsi Eesti looduse seisundile, kui nende eelnõude menetlemise raames on toimunud.

Rõhutame, et merealade osakaalu arvestamisel tuleb arvesse võtta sise- ja territoriaalmeri ning majandusvöönd.

EKO ettepanekud:

- 1) Sätestada looduskaitseaduses eesmärkide saavutamiseks tõhusa riikliku kaitse tagamine vähemalt 30% ulatuses maismaal ja vähemalt 30% ulatuses merel hiljemalt 2030. aastaks.
- 2) Määratleda seaduse tasandil, et vähemalt 30% tõhusalt kaitstud maismaa hulka loetakse üksnes riiklike kaitsealade, püsielupaikade, üksikobjektide ja hoiualadena kaitse alla võetud alad. Kaitsealade ja püsielupaikade piiranguvööndid saab seejuures lugeda tõhusalt kaitstud aladeks üksnes juhul, kui alade kaitse-eesmärgiks olevate liikide, koosluste ja elupaikade soodsat seisundit ohustavad tegevused (nt uuendusraie, lausaline kuivendus) on keelatud ja regulatsioon võimaldab taastamistegevusi.
- 3) Tõhusalt kaitstavate alade hulka võib edaspidi täiendavalt lugeda vääriselupaigad kui loodus- ja põlismetsad tingimusel, et need nimetatakse LKSis kaitstavaks loodusobjektiks, kus kehtib sihtkaitsevööndi kaitsekord.
- 4) Tõhusalt kaitstava ala arvestusse ei tohi hõlmata negatiivse keskkonnamõju hüvitamise alasid (nn hüvitusalasid), sest see välistab edaspidi keskkonnamõju vältimise põhimõtte rakendamist ja Natura aladel kehtiva hüvituskohustuse täitmist, nii ka avalikes huvides vajalike arenduste teostamist. Vastav erisus oli eelmises eelnõus algselt olemas, aga hiljem eemaldati.
- 5) Täiendada LKS seletuskirja võrdlusanalüüsiga tabeli kujul, milles esitatakse kaitsealuse maismaa ja kaitsealuse mereala hulka arvatavate alade vastavus IUCN kaitsekorralduslikele kategooriatele ja neile esitatud tingimustele, arvestades aladel kehtivat ja kehtima hakkavat kaitsekorda.

2) Loodusmetsade kaitse korraldamine ja tagamine

LKS eelnõu § 1 p 2. *Lisatakse LKS § 4.1*

Täiendavaid loodus- ja põlismetsade määratlemise kriteeriumeid ei ole vaja, sest need on olemas vääriselupaikade ja loodusdirektiivi I lisa metsaelupaikade inventeerimise juhistena. Vajalik on vaid LKS-i täiendus, millega nimetatakse vääriselupaigad ja loodusdirektiivi I lisa

elupaigatüübiks kvalifitseeruvad alad kaitstavaks loodusobjektiks, kus kehtib sihtkaitsevööndi kaitsekord.

EKO hinnangul on eelnõus kavandatud viisil Eestil võimatu täita oma kohustusi loodus- ja põlismetsade kaitsmisel. EL elurikkuse strateegia ja taastamismäärus kohustab Eestil kõik säilinud loodus- ja põlismetsad inventeerida ja kaitse alla võtta, maa omandivorme eristamata.

Ettepanek: arvestada loodus- ja põlismetsade määratlemise kriteeriumitena vääriselupaikade ja loodusdirektiivi I lisa metsaelupaikade inventeerimise juhiseid. Kaaluda LKS täiendamist, et lisada vääriselupaigad ja loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübid kvalifitseeruvad alad kaitstavate loodusobjektide hulka, kus kehtib sihtkaitsevööndi kaitsekord.

3) Riiklik seire, uuring ja inventuur

Kogu lisatav LKS § 14.1 on põhjendamatu ülereguleerimine ja mittevajalik. Kaitstaval alal tehtavaid töid reguleerib piisavalt LKS § 15. Täiendavat reguleerimist on võimalik ametiasutustel vajadusel teha tööde tellimise käigus ja asutusesiseste suunistega. Omanikega puuduliku suhtluse probleemi ei saa suunata teadustöötajate ja inventeerijatele kohustuseks. Siin on vajalik riiklik looduskaitse muuta taas kohapealseks ja parandada ametnike suhtlust maaomanikega.

Ettepanek: loobuda § 14.1 lisamisest, sest seda reguleerib juba LKS § 15.

4) Eramaade looduskaitse

Loodusväärtuste kaitseks lepingu sõlmimise ja kaitstaval loodusobjektil kinnistule kasutusvalduse seadmise skeem on arusaamatu, ei arvesta riigi võimaluste või vajadustega ja hakkab plaanitud kujul soosima suurmaaomanikke. Vähesed looduskaitseks eraldatud eelarvelised vahendid peavad maksimaalselt panustama suurte loodusväärtuste säilimisse ja toetama esmalt piirangutega kõige enam koormatud maaomanikke. Rõhutame maaomaniku panuse olulisust ja toome näiteks säästliku majandaja sertifikaatide puhul rakendatavat 10% maa vabatahtliku range kaitse skeemi. See aitaks muuhulgas vältida olukorda, kus vähesed looduskaitse vahendid liiguvad ettevõtete kätte, kes samal ajal põhjustavad üliintensiivselt majandades kõige suuremat keskkonnakahju. Kindlasti peab alati eelistama kasutusvalduse asemel looduskaitseoluliste maade riigile ostmist, sest hoitud alade loodusväärtused ajas kasvavad ja nende hävitamine kasutusvalduse lõppemisel ei ole mõistlik.

Ettepanek: jätta eramaade looduskaitse regulatsioon paketist välja ja viia eramaade looduskaitse reguleerimise teemal ellu laiapõhjalisem ühiskondlik arutelu

5) Kohalikud kaitsealad

Muudatus: LKS eelnõu § 1 p 5 – muudetakse LKS § 9 lg 10.1 sõnastust

Kohalike kaitsealade loomine tuleb edaspidi kohalikul omavalitsusel (KOV) kooskõlastada Kliimaministeeriumiga. See on KOVde autonoomia põhjendamatult piiramine ning ei ole aru saada, mis alustel KliM kooskõlastuse võib anda või mitte anda. Muudatus tähendab, et kohaliku kaitse põhjendatuse üle ei otsustaks ühelgi juhul enam KOV, vaid lõpliku otsuse langetaks Kliimaministeerium. Seletuskirjast nähtub, et KLIM soovib pelgalt olla teavitatud kohaliku kaitseala loomisest – sel juhul on kooskõlastuse nõue ebaproportsionaalne ja piisakski teavitamise nõudest.

Ettepanek: loobuda LKS § 9 lg 10.1 sõnastuse muutmisest või sätestada KOV-dele kohustus teavitada Kliimaministeeriumi kohaliku tasandi loodusobjekti kaitse alla võtmisest.

6) Maaparandussüsteemid piiranguvööndites

Toetame piiranguvööndis kuivenduse reguleerimise võimaluse loomist, kuid eelnõu punktis 19 sisalduv ettepanek täiendada LKS § 31 lõikega 6 pakutud kujul ei ole sobiv lahendus, sest see eeldab rakendamiseks kõikide kehtivate kaitse-eeskirjade muutmist. See protsess on määramatu kestvusega ja vältab aastaid või aastakümneid, kasvatades bürokraatiat. Suunamata kuivendustööd kahjustavad aga eranditult kaitseväärtusi, sealhulgas Natura alasid ja kaitseala valitsejal peab olema kohene võimalus keelata kaitseala kahjustavad tegevused ja vältimatult vajalikke töid suunata väärtuseid säästma.

Seetõttu on vajalik täiendada hoopis LKS § 14 lg 1 toodud kaitseala valitseja nõusolekut vajavate tegevuste loetelu ja lisada sinna maaparandussüsteemide rekonstrueerimis- ja hoiutööd. Sellisel kujul tekib kõikjal kaitsealadel kohene võimalus kuivendustöid reguleerida ja vältida kaitse-eesmärki kahjustavat kuivendamist.

Ettepanek: loobuda looduse taastumist piiravast nõudest “kui nimetatud piirangud ei takista maaparandussüsteemi nõuetekohast toimimist väljaspool kaitstavat loodusobjekti” ja täiendada LKS § 14 lõikes 1 toodud kaitseala valitseja nõusolekut vajavate tegevuste loetelu ja lisada sinna maaparandussüsteemide rekonstrueerimis- ja hoiutööd.

7) Hüvitusasad

LKS eelnõu § 1 p 4. *Täiendatakse LKS § 8¹ lõikega 7*

Seletuskirja kohaselt on plaan, et kui arendaja ja maaomanik on eraisikud, toimub hüvitamine nende omavahelisel kokkuleppel. Arusaamatuks jääb siin riigi roll Natura hüvitusalade määramisel ja kaitse korraldamisel.

Praeguses eelnõus on kirjas, et hüvitusala määramisel peab arendaja saavutama kokkuleppe maaomaniku või -haldajaga ja juhul kui arendaja ja maaomanik on eraisikud, toimub hüvitamine nende omavahelisel kokkuleppel. Selline lähenemine on lubamatu, sest hüvitamine ja leevendamine peab toimuma loodusväärtustest lähtuvalt ning kaasata tuleb neid tundvad eksperdid. Arusaamatu muudatus, mis võimaldab riigimaade haldajal hakata takistama riiklikke arendusi, sealhulgas riigikaitsealisi. Eraomandi hüvitusalaks määramine eeldab tänagi omanikuga kokkulepet.

Ettepanekud:

1) Jäädä praegu kehtiva süsteemi juurde, kus hüvitusalade määramine on keskkonnamõju

hindaja töö ja kaasatud on pädevad eksperdid ning mitte anda hüvitamise sisustamist ainult Keskkonnaametile.

II Ettepanekud metsaseaduse muutmise eelnõu kohta

1) metsaseaduse eesmärgi muutmine ning täiendamine

Eelnõuga tehakse ettepanek asendada metsaseaduse eesmärgis säästlik metsamajandamine kestliku metsamajandamisega ning täiendada kestliku sõnastust kliimamuutuse mõjude leevendamise ja nendega kohanemisega.

Toetame kliimamuutuste leevendamise ja kohanemise lisamist säästliku metsamajandamise definitsiooni, kuid ei toeta seaduse eesmärgis mõiste “säästlik” asendamist mõistega “kestlik”. Metsaseaduse eesmärk toetub põhiseaduse §-le 5. mis kohustab loodusvarasid (sh mets) säästlikult kasutama. Samuti kasutatakse loodusvarade säästliku kasutuse terminit säästva arengu seaduses. Muudatus teeks metsakasutuse seosed põhiseaduse ja säästva arengu seadusega olulisel määral ebaselgemaks. Seletuskirjas ei ole selgitatud ega põhjendatud, miks kliimamuutusega seotud eesmärkide lisamiseks on vaja muuta seaduse eesmärki ning miks kliimamuutusega seotud eesmärkide täitmine ei mahu säästliku metsamajandamise alla.

Kindlasti ei võimalda sellise olulise termini muutmine seaduses bürokraatiat vähendada, vaid tekitab seda juurde. Lisaks on iga muudatus seaduses kulukas - iga muudatuse arutamiseks kulutavad aega nii huvigrupid kui valitsuse ja Riigikogu liikmed, tekkida võib vajadus muuta muid õigusakte ja rakendusakte jne. Kui muudatuse vajadus on selgelt põhjendamat, ei ole seda tarvis.

Ettepanek: jätta § 2 p1 muutmata ja lisada § 2 p 2 lõppu sõnastus “ning aitab leevendada kliimamuutuse mõjusid ja nendega kohaneda”

2) 70% metsamaast majandusmetsaks määramine

Lisatakse: MS § 2 lg 3 ja 4

Eelnõu seletuskirjas puuduvad sisulised põhjendused, miks selline muutus on vajalik ning kuidas see on kooskõlas seaduse eesmärgiga tagada metsa kui ökosüsteemi kaitse ja säästev majandamine. Seletuskirjas on muudatuse eesmärgina kirjas “70% põhimõtte metsaseaduses sätestamise eesmärk on luua selgus ja anda kindlus huvirühmadele, st et kinnitatakse ühtlasi üle, et metsaseadusega seatud kohustused ja piirangud tagavad ökosüsteemi kaitse ja kestva majandamise.” Puuduvad selgitused, milles nimetatud selgus ja kindlus seisnevad ning kuidas selline muudatus tagab ökosüsteemi kaitse ja kestva majandamise. EKO hinnangul jätkub sellise muudatuse järel kiiresti meie elukeskkonna ja eluslooduse seisundi halvenemine, täitmata jäävad looduskaitse eesmärgid ja rahvusvahelised kohustused.

On selge, et MS ja LKS eelnõude ning juurdekuuluvate rakendusaktidega luuakse süsteem, milles metsa majandamise võimalused on ülimuslikud teiste metsa väärtuste ees. See lähtub

üksnes kitsa kildkonna lühiajalisest majanduslikust huvist ning on vastuolus Eesti rahva kui terviku heaolu tagamise eesmärgiga, rääkimata loodusväärtuste hea seisundi hoidmisest või saavutamisest. LKS eelnõus ja MS eelnõus määratletud protsendilised osakaalud - 30% maismaa kaitse ja 70% majandusmetsa tagamine - on tegelikkuses üksteist välistavad. 30% maismaa tõhus kaitsmine eeldab oluliselt suurema osakaalu kui vaid 30% metsamaa kaitset, kuivõrd suurem osa Eesti maismaa loodusväärtustest paikneb metsades. Eelnõude põhjal on aga selge, et 30% maismaa kaitse on sisustatud aladega, kus leiduvate koosluste kaitse ei ole tegelikult tagatud (nt ranna- ja kaldakaitsevööndid, ka kaitsealade piiranguvööndid, kus uuendusraied on lubatud) ning loodud on topeltarvestus, kus samad maa-alad võivad kuuluda nii majandusmetsa kui ka kaitstava maismaa hulka. "Vähemalt 30% kaitse nõuet" ei tohi sama protsendiga kohaldada kõigile maismaa kategooriatele. Nii nagu näiteks põldude, teede, hoonestusalade, karjäärade ja kaevanduste puhul pole vähimatki põhjust taotleda nendest 30% kaitse alla võtmist, on teisi elupaigarühmi - eelkõige metsad ja sood -, mille puhul osakaal peab olema kõrgem. Vastasel juhul ei ole võimalik tagada nende liikide ja elupaikade soodsat looduskaitselist seisundit.

Eelnõudes valitud lahendus, kus antakse valitsusele üldvolitus kehtestada olulised metsa majandamise mahtusid ning kaitsealade loomist puudutavad õigusnormid määrusega, ei ole sisuliselt ega õiguslikult vastuvõetav. Esiteks on valitsusele antavad volitusnormid liiga üldised, kuna seaduse sätetest ei tulene valitsusele piisavaid piire või kriteeriume, millest määruse andmisel lähtuda. Muudatustel on samas kindlasti oluline mõju looduskeskonnale ja seega ka inimeste keskkonnaalastele ja õigustele ja seeläbi nende põhiõigustele. Põhiõiguste seisukohalt olulised otsused peab langetama seadusandja ning vähem intensiivseid põhiõiguste piiranguid võib kehtestada üksnes täpse, selge ja piirangu intensiivsusega vastavuses oleva volitusnormi alusel määrusega (vt nt [PS § 3 kommentaaride](#) p 4-7 ja seal viidatud kohtupraktika). Samuti on Riigikohus korduvalt sedastanud, et täitevvõimu üldakti andmiseks peab seaduses olema vastavasisuline volitusnorm, milles täpsustatakse akti andmiseks pädev haldusorgan ning talle antava määrusandliku volituse selge eesmärk, sisu ja ulatus (vt nt [RKPSJKo 5-22-4/13](#), p 59 ja seal viidatud õigusnormid ning kohtupraktika). Eelnõudes antavad volitusnormid ei ole kindlasti selge eesmärgi, sisu ega ulatusega.

Teiseks on määruste eelnõudes olulised vastuolud seaduses sätestatud normidega, mida ka eelnõudega ei muudeta - näiteks ei viita LKS § 8-10 ega § 13 mingilgi määral, et alade kaitse alla võtmisel või väljaarvamisel saaks või tuleks lähtuda 70% majandusmetsa määra - see tuleb välja üksnes MS plaanitavast rakendusaktist. Nii antakse valitsusele sisuliselt volitus määrusega seadust muuta, mis on otseses vastuolus seaduslikkuse põhimõttega (PS § 3), Vabariigi Valitsuse pädevuse piiridega (PS § 87 p 6) ning võimude lahususe põhimõttega.

Lisaks muudab see lahendus Eesti metsanduse ja looduskaitse valdkonna tugevasti politiseerituks - iga uus valitsus võib senise süsteemi ümber kujundada. Niisugune olukord kaotab järjepidevuse ja pika vaate, mis on esmatähtsad nii metsanduses kui looduskaitstes.

Pole üheselt selge, kuidas 70% majandusmetsa osakaalu määratakse. Arvestades, et SMI-l on statistiline viga, on oluline määrata, kas ja kuidas seda arvestatakse. Eelnõu seletuskirja

järgi tuleb statistiline viga majandusmetsade osakaalu hulka arvestada, mis jääb arusaamatuks, sest sama seletuskirja järgi tuleks kaitse alla võtta veel 23 500 hektarit metsamaad.

Seletuskirjas puudub selle muudatuse mõju sisuline analüüs:

- mõju elu ja looduskeskkonnale on hinnatud äärmiselt pinnapealselt, sisuliselt vaid ühe lausega: “Mõju võib avalduda, kui looduskaitseaduse kohaselt on vaja kaitse alla võtta suuremaid metsa-alasid”. Ei ole selge, kas võimalik mõju on positiivne või negatiivne. Puudub mõju hinnang riigi võimalustele täita EL ja Eesti looduskaitse kohustusi, mis tulenevad näiteks EL loodus- ja linnudirektiivist ning EL taastamismäärusest. Viide, et ka praegu tegeleb KeA looduskaitse tulemuslikkuse jms hindamisega ei tähenda, et tulevikus on võimalik rahvusvahelisi kohustusi täita, sest vajadusel ei ole võimalik üle 30% metsamaast kaitse alla võtta. Andmed näitavad, et metsaelustiku seisund on halvenenud ja elurikkus vähenenud, mis seab kahtluse alla senise metsa majandamise kooskõla seaduses ette nähtud säästliku majandamise eesmärgiga.

- mõju metsaomanikele ning metsakorraldusettevõtetele on hinnatud positiivseks viitega metsaomanike soovile fikseerida majandatavate alade osakaal, kuid on arusaamatu, millel see hinnang põhineb, sest puudub analüüs, kui palju on erametsaomanike metsamajandamise piirangud tegelikult suurenenud ning kuidas 70% metsamaa osakaalu kehtestamine tagab metsanduse kui majandusharu jätkusuutlikkuse. On arusaamatu nii suure tähtsuse omistamine ühele metsaseaduse sättele, sest võimalikku raiemahtu mõjutavad ka muud metsaseaduse jm õigusaktide sätted, mis seavad raielankide suuruse, raievanuste jms piirangud. Teeme järjekordselt ettepaneku eemaldada õigusakti seletuskirjast viide erasektori tellitud uuringule metsa- ja puidutööstuse majandusliku mõju kohta, sest selle metoodika ei ole avalik ja teistele huvirühmadele kontrollitav.

- sisuliselt ei ole hinnatud mõju Keskkonnaameti jt riigiasutuste andmekogumisega seotud halduskoormusele ning ressursivajadust: seletuskirja lk 29 on mainitud, et on vaja uut infotehnoloogilist vahendit, millega on võimalik majandusmetsade osakaalu jälgida, kuid selle maksumust ei ole välja toodud. Arvestades, et puuduvad täpsed digitaalsed andmed nt üldplaneeringute, detailplaneeringute jms dokumentide kohta, millega on muudetud nt ehituskeeluvööndeid vms, puuduvad riigil andmed tegeliku metsamaa suuruse kohta. Arvestades, et selliseid muudatusi tehakse pidevalt, peaks olema olemas andmekogu, mis uueneb reaalajas vastavalt tehtud muudatustele. Eelnõus ei ole arvestatud sellise andmekogu loomiseks ja uuendamiseks vajaliku ressursikuluga ning vastavasse andmekogusse andmete lisamise ja uuendamise kaasneva ressursikuluga.

- sisuliselt ei ole hinnatud mõju Keskkonnaameti jt riigiasutuste halduskoormusele ja ressursivajadusele, mis kaasneb kaitse all olevate alade pideva (ümber)hindamise ja kaitse-eeskirjade muutmisega.

EKO ettepanek:

- 1) Loobuda 70% majandusmetsa piirangu kehtestamisest eelnõude pakettis kavandatud kujul. Kõik alad, kus uuendusraie on lubatud, peavad olema arvestatud majandusmetsade hulka ning olema samal ajal kaitsealuste alade arvestusest väljas.

- 2) Täiendada seletuskirja võrdlusanalüüsiga tabeli kujul, milles esitatakse kaitsealuse metsamaa hulka arvatavate alade vastavus IUCN kaitsekorralduslikele kategooriatele ja neile esitatud tingimustele, arvestades aladel kehtivat ja kehtima hakkavat kaitsekorda.

3) Istandikud

Istandike rajamise suhtes jääme oma varem esitatud seisukohtade⁴ juurde. Kliimamuutuste ja elurikkuse kriisi kontekstis on mõeldamatu rajada intensiivselt majandatavaid alasid, mis kurnavad mullastikku, ohustavad põhjavett ja mille pikaajalised mõjud on teadmata. MS eelnõus on plaan istandike piirid seada ministri määrusega, mis tähendab, et hetkel ei ole selge, kuhu neid rajama hakatakse. Hetkel välistab eelnõu sõnastus metsamaa, aga on ebaselge, kuhu istandikke edaspidi lubatakse ja millistel tingimustel neid majandada tohiks. Eelnõu eelmises versioonis olid seatud piirangud väetamise kohta ja oli viide lubatud võõrpuuliikidele, hetkel on mõlemad aspektid selgusetud.

EKO ettepanek: Jätta seadusemuudatused istandike kohta eelnõust kavandatud kujul välja.

4) Väljaspool kaitseala, hoiuala või püsielupaika harvendusraiete puhul metsateatise kaotamine

Vastupidiselt kliimaminister Sutti sõnadele, et vaja on täpsemaid andmeid metsanduse kohta, on harvendusraiete puhul metsateatise kaotamine samm vastupidises suunas. Samuti on see samm raiepiirangute vähendamiseks. Seda tehakse küll bürokraatia vähendamise sildi all, kuid on selge, et Eesti kiiresti noorenevas metsaolemis harvendusraiete maht tulevikus kasvab ning nende üle kontrolli lõdvendamine on otseselt intensiivse metsamajandamise huvides, luues samas ohtliku ja lubamatu võimaluse ka röövraieteks. Arvestades, et “üks enamlevinud rikkumistest on raie metsaosas, mille raieks ei ole esitatud metsateatist” (seletuskiri lk 29), on arusaamatu, miks pole analüüsitud sellise muudatuse mõju röövraietele. Täielikult on puudutatud metsa päritolu tõendamise küsimus enamuse harvendusraiete metsateatiste kaotamise korral, sest metsateatis on oluline metsa päritolu tõendav dokument.

Seletuskirjas puuduvad metsateatise vajaduse kaotamisele sisulised põhjendused – puudub analüüs, kui suur on praegu metsaomanikele harvendusraiete metsateatiste esitamisega kaasnev halduskoormus. Mõju loodusele on täielikult hindamata sh ei ole hinnatud riski, et harvendusraiet tehakse teadmatusest või pahatahtlikkusest metsateatiseta ka kaitsealal, hoiualal või PEPis. See tähendab, et on kaalumata, kas metsaomanike väike halduskoormuse vähenemine kaalub üles võimaliku ohu loodusväärtustele.

Lisaks jätkaks metsateatise kaotamine metsaomanikule edastamata palju infot alal leiduvate väärtuste kohta - näiteks vääriselupaiga olemasolu või mõne kaitstava liigi elupaik jm. Ka

4

https://media.voog.com/0000/0042/0647/files/6344_EKO_PEM_seisukoht_looduskaitse_ja_metsaseaduse_muutmise_eeln%C3%B5ude_kohta.pdf ja
https://media.voog.com/0000/0042/0647/files/6511_EKO_seisukoht_LKS_MS_muutmise_t2iendatud_eeln6ude_kohta.pdf

raierahu pidamise periood on metsateatisel kirjas, hetkel küll soovitusena. Tulevikus võib olla vaja rakendada pesitsusrahu ajal raiekeeldu, mille puhul tuleks harvendusraiatele uuesti kehtestada metsateatise kohustus.

Mõju hinnang Keskkonnaameti töökoormusele on suurte puudustega:

- 1) ilma andmeteta harvendusraiate arvu ning menetluse liigiti (automaatmenetlus või "lauamenetlus") jagunemise vahel on arusaamatu, kuidas saab selle töö arvelt vabaneda 2 töökohta, kui lageraielangi suuruse vähendamisega kaasneva lisanduva 10 000 lageraieteatise menetlusega ei kaasne vajadust inimesi tööle juurde võtta, vaid selleks korraldatakse KeA töö ümber.
- 2) Puudub hinnang, kui suur on muudatusega kaasneva järelvalve kohustuse lisandumiesga kaasnev töökoormuse kasv. KeA metsaraiate järelvalve ressursid on juba praegu ebapiisav, et tagada metsaseaduse täitmine. Seletuskirjas olev lause "Raie tegija peab ise tagama raietööde vastavuse kehtivale seadusele." ei tähenda, et KeA-l ei teki järelvalvekohustust selle sätte täitmise kohta

On selgusetu, kuidas toimib antud muudatus koosmõjus MS § 41 lõikega 14, mille järgi metsateatist esitamata võib metsaomanik raiuda kuni 20 tihumeetrit puitu kinnisasja kohta aastas. Kas see tähendab, et suurema mahuga harvendusraie tegemiseks on vaja ikkagi esitada metsateatis või suuremas mahus harvendusraieid teha ei tohi?

Metsanduse andmete kvaliteedi parandamiseks on meie hinnangul vajalik lisaks raiest lõpetamisest teavitamisele vaja kehtestada kohustus teavitada ka raie algusest (vastav ettepanek on esitatud allpool punktis 9). Enamuse harvendusraiate puhul metsateatisest loobumine tähendaks sel juhul paralleelsete menetluste loomist raie algusest teavitamise jaoks.

Ettepanek: jätta muudatus eelnõust välja

5) Metsanduse arengukava koostamise lõpetamine

Jääme oma varasema seisukoha juurde, et praegu on metsanduse arengukava koostamise protsess ainuke võimalus metsanduse arengusuunad läbi vaielda ning Riigikogu peab selle heaks kiitma. Ilma arengukavata ei toimu metsavarude strateegilist planeerimist ning see mõte on vastuolus ka säästva arengu seadusega, mis kohustab määrama taastuvatele loodusvaradele kriitilise varu, puidu puhul seda metsanduse arengukava koostamisest loobumise korral enam ei tehtaks. Kehtiva metsaseaduse järgi kaasatakse arengukava koostamise töögruppi metsandusega tegelevad uurimisasutused ning muud olulised metsandusega seotud huvigrupid, sh ökoloogilise, sotsiaalse, kultuurilise ja majandusliku huvi esindajad.

Oluline erinevus metsanduse arengukava ning metsanduse poliitika põhialuste vahel on, et arengukavale tuleb teha mõjuhindamine (KSH), poliitika põhialustele ei ole KSH-d senises praktikas tehtud, seega jääb poliitika põhialuste keskkonnamõju hindamata. Hetkeseisuga puudub seaduses metsanduse poliitika põhialuste koostamise kohustus, mis tähendab, et seda on võimalik tühistada, mille puhul metsanduse poliitika pika-ajaline visioon puudub täielikult.

Arengukava protsessist loobumise korral taandub metsanduse areng Eestis vaid poliitilise tasandi otsuseks, võttes avalikkuselt ja huvigruppidele demokraatialle kohase võimaluse

sekkuda ja kaasa rääkida. Erinevate huvide kaalumise on aga üks säästva metsanduse alustalasid.

Ettepanek: Jätkata metsanduse arengukavade koostamisega, et oleks võimalus metsanduse küsimuses ühiskondlikku kokkulepet taotleda ja saavutada.

6) RMK metsamajandamiskavad

EKO ei toeta mõtet kaotada RMK kümneaastased metsamajandamiskavad - nii vähendataks riiklikku metsanduse planeerimist ja prognoosimist, mis tegelikult on hädavajalik.

Ettepanek: Jätta majandamiskavad alles ja lisada, et need kaaluksid ka keskkonnamõjusid ja pikaajalist puiduressursi kasutust.

7) Uuendusraie pindala määramine

Edaspidi ei plaanita määrata optimaalset uuendusraie pindala, vaid lihtsalt "uuendusraie pindala". Esiteks ei ole selge, mis on selle õiguslik tagajärg - kas RMK-l tekib seadusest tulenev kohustus ministri määratud suurusel uuendusraieid teha, mis juhtub kui seda mahtu ei täideta jne. Kehtivas seaduses sõnastatud "optimaalne" uuendusraie maht annab selgelt märku, et tegemist on lihtsalt riigipoolse hinnangu/eeldusega, mitte kohustusega.

Teiseks annab seadusemuudatus märku, et uuendusraie pindala määramisel lähtutakse üksnes või peaaesjalikult RMK kui tulundusasutuse eesmärgist, jättes arvestamata või andes oluliselt väiksema kaalu RMK muudele seaduses sätestatud funktsioonidele nagu riigimetsa avaliku funktsiooni täitmise tagamine (MS § 48 lg 2 p 4) ning loodusväärtuste kaitse (MS § 48 g 2 p 5). Minister võib edaspidi mh uuendusraie pindala muuta, "kui käesoleva seaduse § 45 lõike 5 alusel määratud uuendusraie pindala ei võimalda täita käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 seatud eesmäärke või muid riigi kohustusi.". Siin antakse ministrile nii üldsõnaline volitus, et ta võib uuendusraie pindala määramisel kõigist muudest väärtustest mööda vaadata. Kui näiteks riigieelarves on augud, siis võib minister RMK uuendusraie pindala üha suurendada, olenemata loodusväärtuste kaitsest. Kuna tõhus kaitse ei ole seaduse tasandil sisustatud, siis võib seda teha mh ka kaitsealadel raie lubamisega. Sellise võimaluse loomine on loodusväärtuste säilimise seisukohast lubamatu, ent lisaks riivab ka seaduslikkuse põhimõtet (PS § 3)

Ettepanek: Loobuda kavandatud muudatustest.

8) Püsimetsandus

Metsaseaduse eelnõu p26 ja p51 annab ministrile õiguse eeskirjaga kehtestada riigimetsas erisusi püsimetsana majandamiseks ning p27 muudetakse praegust püsimetsanduse definitsiooni. EKO on seisukohal, et kehtiv püsimetsanduse definitsioon on kohane ja piisav ning kindlasti ei tohiks anda ministrile volitust määratleda, milline peab olema püsimetsandus riigimetsas. Põhjust püsimetsanduse definitsiooni muuta ei ole..

Ettepanek: Jääd metsaseaduses praeguse metsaseaduse püsimetsanduse regulatsiooni juurde ja loobuda eelnõus kavandatavatest muudatustest.

9) Raiest teavitamise kohustuse loomine

Toetame ettepanekut raiest teavitamise kohustuse loomiseks, et riik saaks kiiremini ülevaate raie asukohtadest ja ulatusest. Selleks, et riigil oleks parem ülevaade raie asukohtadest ning raie tegemise ajast, teeme ettepaneku seada sisse kohustus teavitada ka raie alustamisest raie alustamise hetkel. See aitaks vähendada raiepiirangute rikkumist nt pesitsusrahu ajal ja vähendaks Keskkonnaameti halduskoormust pesitsusrahu järelvalvel, sest sel juhul saab Keskkonnaamet operatiivsemalt infot raie kohta. Sellist nõuet ei saa pidada koormavaks raie teostajatele, sest digivahendite abil on võimalik teha teavitamine mugavaks ja kiireks ning sarnased kohustused on nt töötajate registreerimiseks töötajate registris.

Ettepanek: muuta eelnõu punktis number 48 ette nähtud raie lõpetamisest teavitamise kohustus MS paragrahvi 41 täiendavaks lõikeks 13⁵ ja täiendada paragrahvi 41 lõikega 13⁴ järgmises sõnastuses:

„(13⁴) Metsaomanik või tema esindaja on kohustatud teavitama Keskkonnaametit kavandatud raie alustamisest hiljemalt raie alustamise hetkel.

Ühtlasi kordame varasemaid ettepanekuid⁵ võtta suund raie mahtude vähendamisele ning kehtestada selleks järgnevad piirangud:

- 1) Loobuda lageraie lubamisest rinnasdiameetri alusel ning lubada lageraied üksnes puistu vastava vanuse täitumisel.
- 2) Loobuda lageraie lubamisest puistu kaalutud keskmise vanuse alusel ning lubada puistu uuendusraiet vaid enamuspuuliigi vastava vanuse täitumisel.
- 3) Tõsta hariliku männi minimaalne raievanus 90 aastalt 110 aastale.
- 4) Kehtestada pesitsusrahu

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

Eesti Keskkonnaühenduste Koda ühendab kümmet eelkõige üleriigilise huvikaitsega tegelevat ekspertorganisatsiooni: Eestimaa Looduse Fond, Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Balti Keskkonnafoorum, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, Keskkonnaõiguse Keskus, Päästame Eesti Metsad, Läänerannik, Nõmme Tee Selts. Fridays For Future Eesti ühendab aktiivseid noori, kes tegelevad igapäevaselt kliimamuutuste leevendamisega. MTÜ Roheline Pärnumaa on peamiselt Pärnumaal tegutsev keskkonnakaitseorganisatsioon.

5

https://media.voog.com/0000/0042/0647/files/6344_EKO_PEM_seisukoht_looduskaitse_ja_metsaseaduse_muutmise_eeln%C3%B5ude_kohta.pdf ja
https://media.voog.com/0000/0042/0647/files/6511_EKO_seisukoht_LKS_MS_muutmise_t2iendatud_eeln6ude_kohta.pdf